

POSTANOWIENIE

Dnia 27 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania T. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Tomaszowie Mazowieckim

o rekompensatę za pracę w warunkach szczególnych,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 27 września 2023 r.,

zażalenia ubezpieczonej na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 24 marca 2023 r., sygn. akt III AUa 1618/21,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z dnia 10 października 2022 r. oddalił apelację skarżącej T. K. od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi, którym oddalono jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Tomaszowie Mazowieckim odmawiającej skarżącej naliczenia emerytury z prawem do rekompensaty za utratę możliwości nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

W skardze kasacyjnej pełnomocnik skarżącej nie wskazał wartości przedmiotu zaskarżenia. Wykonując wezwanie do usunięcia braków formalnych skargi kasacyjnej określił wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 10.200 zł,

argumentując, że wskazana kwota jest różnicą między emeryturą z rekompensatą i bez rekompensaty za okres jednego roku, nie podając jednak sposobu wyliczenia kwoty rekompensaty. Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o jej odrzucenie, ponieważ wartość przedmiotu kasacyjnego zaskarżenia jest niższa niż ustawowy próg kasacyjności. Zgodnie z przedstawionymi przez organ rentowy wyliczeniami kwota rekompensaty wynosi 21.747,70 zł, a różnica między emeryturą z rekompensatą i bez rekompensaty za okres roczny stanowi 4.879,88 zł.

Pełnomocnik skarżącej - w wykonaniu postanowienia Sądu Apelacyjnego o sprawdzeniu wartości przedmiotu zaskarżenia - w piśmie procesowym z dnia 17 marca 2023 r. podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko co do wartości przedmiotu kasacyjnego zaskarżenia. Nie przedstawił także sposobu wyliczenia podanej w skardze kasacyjnej kwoty 10.200 zł z uwzględnieniem algorytmu dla kwoty rekompensaty i nie odniósł się do treści odpowiedzi na skargę kasacyjną w zakresie zawartych tam symulacji wyliczeń, kwestionujących podaną w skardze wartość.

Postanowieniem z dnia 24 marca 2023 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi ustalił wartość przedmiotu kasacyjnego zaskarżenia na kwotę 4.480 zł (pkt 1), odrzucił skargę kasacyjną (pkt 2) oraz orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego (pkt 3).

Sąd Apelacyjny w pierwszej kolejności zwrócił uwagę, że spór dotyczy wysokości emerytury, ponieważ do takiego wzrostu świadczenia skarżącej uprawniałaby rekompensata za utratę prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Jest to zatem sprawa o prawa majątkowe, a przy braku związania wskazaną przez skarżącą wartością kasacyjnego zaskarżenia oraz mając na względzie ciążący na sądzie drugiej instancji obowiązek kontrolowania dopuszczalności skargi kasacyjnej także co do wartości przedmiotu zaskarżenia, skarżąca została zobowiązana w trybie sprawdzenia do przedstawienia sposobu wyliczenia kwoty podanej jako wartość przedmiotu zaskarżenia. Skarżąca nie wyjaśniła jednak sposobu wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia. W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy podał symulację wyliczeń emerytury z uwzględnieniem rekompensaty i bez, a stanowisko skarżącej zawarte w piśmie procesowym z dnia 17 marca 2023 r. nie dawało podstaw do zanegowania wyliczenia organu rentowego co do wartości przedmiotu zaskarżenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego organ rentowy prawidłowo przyjął, że dla ustalenia wartości emerytury powiększonej o rekompensatę konieczne jest wyliczenie kwoty rekompensaty według algorytmu wskazanego w art. 22 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 164 ze zm.) oraz danych zawartych w ostatecznej decyzji o ustaleniu kapitału początkowego z dnia 10 października 2017 r. Dokonując porównania z przyjęciem okresu od dnia 1 lipca 2020 r. do dnia 30 czerwca 2021 r., uwzględniając także zmianę wysokości świadczeń od dnia 1 marca 2021 r., otrzymano różnicę między świadczeniami wynoszącą 4.878,88 zł. Kwota ta jest wartością niższą niż próg wskazany w art. 398² § 1 k.p.c., co stosownie do art. 398⁶ § 2 k.p.c. skutkowało odrzuceniem skargi kasacyjnej.

Skarżąca wniosła zażalenie na powyższe postanowienie Sądu Apelacyjnego, domagając się uchylenia zaskarżonego postanowienia w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenia na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego.

W zażaleniu zarzucono naruszenie przepisów prawa procesowego - art. 398² § 1 w związku z art. 22 k.p.c., przez odrzucenie skargi kasacyjnej z uwagi na uznanie, że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa od progu kasacyjnego w sytuacji, gdy rzeczywista wartość przedmiotu sporu wynosi kwotę 10.200 zł i mieści się w progu kasacyjnym wskazanym w art. 398² § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie podlegało oddaleniu jako nieuzasadnione. Na wstępie należy podkreślić, że wszystkie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są co do zasady sprawami o prawa majątkowe i tak należy je traktować. Pośrednio wynika to z art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że wymienione kategorie spraw mają charakter majątkowy, jednak wartość przedmiotu zaskarżenia nie determinuje dopuszczalności skargi kasacyjnej, która w sprawach z

zakresu ubezpieczeń społecznych przysługuje co do zasady wówczas, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi co najmniej 10.000 zł (art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Skoro sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawami o prawa majątkowe, to znaczy, że możliwe (a w niektórych przypadkach konieczne) jest oznaczenie w nich wartości przedmiotu sporu oraz wartości przedmiotu zaskarżenia, a sądy kolejnych instancji mają obowiązek egzekwowania od stron oznaczenia tej wartości oraz uprawnienie do weryfikacji podanych kwot.

Nie ulega wątpliwości, że rozpoznawana sprawa ma charakter majątkowy, ponieważ dotyczy wysokości emerytury, a nie samego prawa do tego świadczenia (skarżący pobiera emeryturę). Do skargi kasacyjnej wniesionej w tej sprawie nie ma zatem zastosowania wyłączenie ze zdania drugiego art. 398² § 1 k.p.c. Nie jest to bowiem sprawa o przyznanie lub o wstrzymanie emerytury lub renty albo o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Skarga kasacyjna byłaby więc w niej dopuszczalna tylko wówczas, gdyby wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła co najmniej 10.000 zł. Podkreślić jednak trzeba, że oznaczenie przez skarżącą wartości przedmiotu zaskarżenia wzbudziło uzasadnione wątpliwości Sądu Apelacyjnego, który z tej przyczyny postanowieniem z dnia 13 lutego 2023 r. postanowił o weryfikacji tej wartości. Do sądu drugiej instancji należy bowiem w pierwszej kolejności ocena dopuszczalności skargi kasacyjnej z punktu widzenia wartości przedmiotu zaskarżenia. Prawidłowe zastosowanie przepisów o badaniu dopuszczalności skargi (art. 398⁶ § 2 w związku z art. 398² § 1 k.p.c.) doprowadziło więc do uruchomienia procedury sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia, na co pozwalały zastosowane przez Sąd Apelacyjny przepisy (art. 25 § 1 w związku z art. 368 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.).

Nie są zatem uzasadnione zarzuty zażalenia kwestionujące możliwość sprawdzenia przez sąd drugiej instancji (z urzędu) wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego oznaczonej przez skarżącego w sytuacji, gdy nie była kwestionowana (ani przez sąd, ani przez stronę przeciwną, w tym przypadku przez organ rentowy) wartość przedmiotu zaskarżenia apelacyjnego. Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego badanie wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w skardze kasacyjnej ma na celu sprawdzenie, czy skarga kasacyjna jest dopuszczalna ze względu na minimalną wartość zaskarżenia wymaganą od skargi

kasacyjnej przez art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c. i nie może być utożsamiane ze sprawdzeniem wartości przedmiotu sporu, o którym stanowią art. 25 i art. 26 k.p.c. O ile bowiem przepisy te wyrażają potrzebę ustabilizowania w postępowaniu cywilnym wartości przedmiotu sporu na potrzeby określenia właściwości rzeczowej sądu i wysokości należnych opłat sądowych, o tyle – gdy chodzi o określenie wartości przedmiotu zaskarżenia na użytek ustalenia dopuszczalności skargi kasacyjnej – potrzeba taka nie występuje. Ważne jest natomiast, by rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy podlegały jedynie te skargi kasacyjne, których dopuszczalność przewidują przepisy procesowe, a nie niewłaściwe określenie wartości przedmiotu sporu przez stronę na wcześniejszym etapie postępowania sądowego. W rezultacie nawet brak sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w apelacji nie eliminuje możliwości weryfikacji prawidłowości podanej wartości przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 6 marca 2018 r., II UZ 119/17, LEX nr 2456371; z dnia 11 września 2013 r., II UZ 45/13, LEX nr 1375203; z dnia 11 maja 2022 r., II UZ 18/21, LEX nr 3435878). Należy przy tym pamiętać, że sąd drugiej instancji nie tylko jest uprawniony, lecz wręcz zobowiązany do sprawdzenia – w razie wątpliwości – wskazanej w skardze wartości przedmiotu zaskarżenia. Uprawnienie sądu obejmuje nie tylko skontrolowanie danych składających się na tę wartość, lecz także sposobu jej obliczenia, natomiast nie nakłada powinności jej samodzielnego ustalania. W sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe zwrócenie się do organu rentowego o ustosunkowanie się do wskazanej w skardze kasacyjnej wartości przedmiotu zaskarżenia jest uprawnionym sposobem jej weryfikacji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2011 r., II UZ 27/11, LEX nr 1106736).

Wbrew odmiennemu stanowisku skarżącej Sąd Apelacyjny trafnie uznał, że podana przez nią w postępowaniu kasacyjnym wartość przedmiotu zaskarżenia jest wątpliwa, przyjmując jako właściwy algorytm tego wyliczenia różnicę wysokości emerytury z uwzględnieniem rekompensaty i emerytury bez rekompensaty za okres jednego roku (art. 22 k.p.c.). Taki sposób ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawie o rekompensatę z tytułu pracy w szczególnych warunkach jest utrwalony w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. postanowienia: z dnia

14 marca 2019 r., I UZ 4/19, OSNP 2020 nr 2, poz. 21; z dnia 15 lipca 2020 r., II UZ 5/20, LEX nr 3151533; z dnia 23 listopada 2022 r., II UZ 41/22, LEX nr 3549633).

Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że dopuszczalność skargi kasacyjnej w sprawie o rekompensatę za utratę możliwości nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach (art. 21 i nast. ustawy o emeryturach pomostowych) ustala się jako różnicę wysokości emerytury z rekompensatą i bez rekompensaty. Inaczej rzecz ujmując, skarga kasacyjna w sprawie o rekompensatę za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach jest dopuszczalna, jeżeli 12-krotność różnicy wysokości emerytury obliczonej z rekompensatą oraz bez rekompensaty przekracza kwotę 10.000 zł (art. 398² § 1 k.p.c. w związku z art. 21 i nast. ustawy o emeryturach pomostowych). W niniejszej sprawie kwota ta wynosi 4.480 zł, co wynika ze szczegółowych wyliczeń dokonanych przez organ rentowy i w konsekwencji została ustalona w zaskarżonym postanowieniu jako wartość przedmiotu kasacyjnego zaskarżenia. Nie ma przy tym racji skarżąca zarzucając, że Sąd Apelacyjny powinien ponownie zwrócić się do organu rentowego o dokonanie stosownych wyliczeń celem ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia. Wyliczenia takie – o czym wspomniano powyżej - przedstawił organ rentowy już w odpowiedzi na skargę kasacyjną, a skarżąca skutecznie tych wyliczeń w żadnej mierze nie zakwestionowała.

Wobec prawidłowości zaskarżonego postanowienia, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

[ms]

